

Migracje na świecie

Materiał składa się z sekcji: "1. Definicje i wielkość migracji", "2. Główne kierunki migracji na świecie", "3. Konsekwencje ruchów migracyjnych", "4. Migracje Polaków", "Podsumowanie", "Słownik", "Ćwiczenia".

Materiał zawiera 13 ilustracji (fotografii, obrazów, rysunków), 5 ćwiczeń, w tym 5 interaktywnych.

Słownik pojęć zawiera wyjaśnienia terminu "migracja".

Migracje na świecie

Ludzie przemieszczają się od zarania dziejów. Najdawniejsi przodkowie mieszkali w Afryce, skąd ich potomkowie wywędrowali na wszystkie kontynenty poza Antarktydą. Współcześnie migracje są łatwiejsze, przez to coraz powszechniejsze. W tym rozdziale dowiemy się, jakie są ich przyczyny i skutki.

Migracje na świecie. Konflikty zbrojne powodują masowe migracje. Na zdjęciu konwój ciężarówek z kurdyjskimi uchodźcami uciekającym z Iraku przed represjami reżimu Saddama Husajna podczas wojny 1991 r.

Źródło: PHAN April Hatton (<https://commons.wikimedia.org>), licencja: CC BY-SA 3.0.

Aby zrozumieć poruszane w tym materiale zagadnienia, przypomnij sobie:

- powody wyjazdu Polaków za granicę.

Twoje cele

- Omówisz kryteria podziału migracji.
- Wymienisz i scharakteryzujesz przyczyny migracji.
- Opisziesz skutki migracji dla kraju emigracyjnego i imigracyjnego.

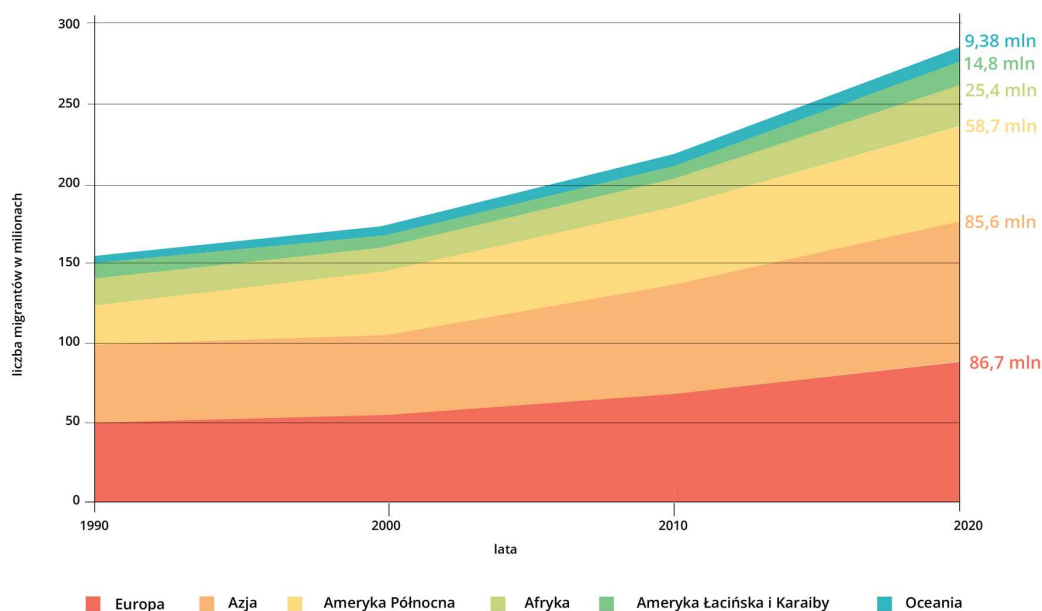
1. Definicje i wielkość migracji

Polska wersja jednej z ogólnościwiatowych encyklopedii dostępnych w internecie podaje wyjątkowo ogólne określenie **migracji**. To przemieszczanie się ludności mające na celu

zmianę miejsca pobytu. Przemieszczanie się jest terminem jednoznacznym, ale miejsce pobytu już nie. Wersje angielska i niemiecka tejże encyklopedii mówią o przemieszczeniu z zamiarem osiedlenia, co jest dużym zawężeniem w stosunku do wersji polskiej.

Szeroka definicja pozwala podzielić migracje według różnych kryteriów. Jednym z nich jest **czas trwania** przemieszczenia się ludności. **Migracja czasowa**, w przeciwieństwie do **stałej**, to wyjazd z zamiarem powrotu. Czasowe migracje mogą być **regularne**, powtarzające się co jakiś czas, bądź **nieregularne**. Inne kryterium mówi o **zasięgu** migracji: **migracje zewnętrzne**, w odróżnieniu od **wewnętrznych**, wiążą się z przekraczaniem granic administracyjnych, nie tylko międzypaństwowych.

Kolejnym kryterium jest **powód** wyjazdu. Migracja może być **dobrowolna** albo **przymusowa**. Około 10-15 mln to **uchodźcy** – ludzie, którzy opuścili swe kraje w obawie przed prześladowaniami. Wśród migrantów są **repatrianci** – osoby, które wcześniej zostały zmuszone do opuszczenia swoich siedzib, ale do nich wracają. Najczęściej jednak migruje się z powodów **ekonomicznych**, by poprawić poziom życia swój lub rodziny. Migracja może mieć również podłoże religijne, zdrowotne lub społeczne.

Zmiany liczby migrantów w latach 1990-2020. Najwięcej migrantów mieszka w Europie i Azji.

Źródło: World Migration Report 2022, dostępny w internecie: <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/>, licencja: CC BY-SA 3.0.

Szacunki mówią, że w 1990 roku ok. 150 mln ludzi mieszkało w innych państwach niż się urodziło. Obecnie jest to ponad 200 mln – 3% ludności świata. Przy utrzymaniu takiego tempa wzrostu w 2050 roku migrantów będzie ok. 400 mln.

Powodów migracji jest wiele. Zwykle nie decyduje jeden czynnik, lecz ich splot. Niektóre z powodów zmuszają do wyjazdu, inne przyciągają do nowego miejsca.

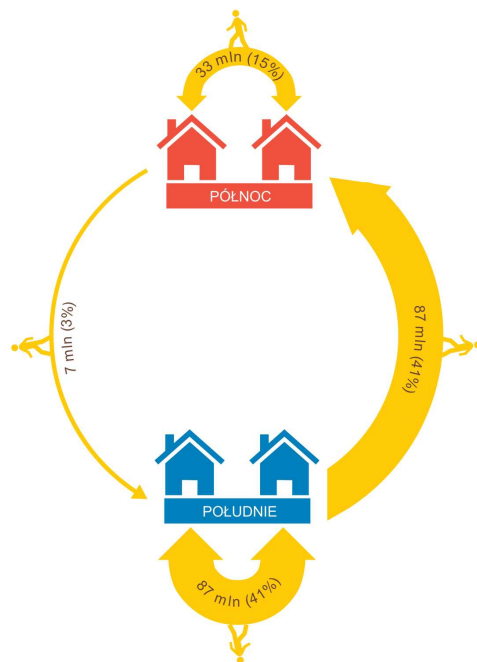
Wybrane przykłady czynników wpływających na decyzję o emigracji

Czynniki wypychające	Czynniki przyciągające
wysokie bezrobocie	szansa na zatrudnienie
niskie płace	wyższe płace
nietolerancyjne społeczeństwo	społeczeństwo tolerancyjne
odmienność kulturowa	podobieństwo kulturowe
ciężkie warunki klimatyczne	optimalne warunki klimatyczne
napięcia, konflikty, prześladowania	bezpieczeństwo
niski poziom opieki zdrowotnej	wyższy poziom opieki zdrowotnej
złe warunki mieszkaniowe	lepsze warunki mieszkaniowe
ograniczone możliwości nauki	szerokie możliwości nauki
zagrożenie klęskami żywiołowymi	brak zagrożenia klęskami żywiołowymi
ograniczenia wolności	wolność
ograniczenia dostępu do wody i żywności	dostęp do wody i żywności
brak rodziny lub znajomych	rodzina lub znajomi
nieefektywna pomoc socjalna	sprawna pomoc socjalna
ograniczone możliwości samorealizacji	szerokie możliwości samorealizacji

Warto pamiętać, że przewaga argumentów na rzecz emigracji nie zawsze skutkuje wyjazdem. Trzeba liczyć się na przykład z ograniczeniami wizowymi, kosztem transportu, nieznajomością języka i kultury, rozłąką z rodziną i znajomymi.

2. Główne kierunki migracji na świecie

Chociaż ludzie migrują we wszystkich kierunkach, natężenie ruchu nie jest jednakowe. Jeżeli posłużymy się metodologią Programu ONZ ds. Rozwoju (UNDP), to otrzymamy cztery kierunki migracji. Najliczniejsze to południe-północ i południe-południe.

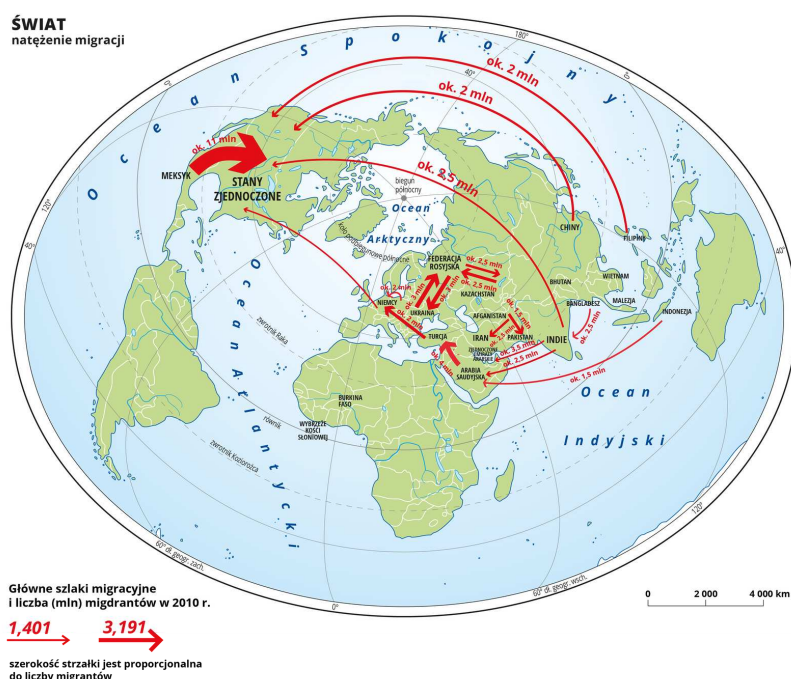

Natężenie migracji na świecie wg głównych kierunków. Dwa główne kierunki migracji to z państw rozwijających się do wysoko rozwiniętych oraz w obrębie krajów rozwijających się.

Źródło: Olga Mikos, a.l.e (<https://openclipart.org>), licencja: CC BY-SA 3.0.

Przykłady pierwszego kierunku to migracja z Meksyku do Stanów Zjednoczonych czy z Turcji do Niemiec, a drugiego – z Bangladeszu do Indii i z Afganistanu do Pakistanu. Najliczniejsze migracje w obrębie państw wysoko rozwiniętych to Niemcy – Stany Zjednoczone i Wielka Brytania – Australia.

Ruch północ-południe to w największym natężeniu Stany Zjednoczone – Meksyk i Niemcy – Turcja. Są to jednocześnie przykłady reemigracji, czyli powrotu do kraju macierzystego.

Świat – natężenie migracji. Główne kierunki i natężenie migracji na świecie

Polecenie 1

Oblicz saldo migracji dla Polski, którą w 2020 roku opuściło 8 780 osób, a do której przyjechały 13 263 osoby. Wynik podaj w promilach.

☐ -3,2‰

☐ 0,1‰

☐ 4,5‰

☐ -0,1‰

Źródło: Gromar sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

3. Konsekwencje ruchów migracyjnych

Zarówno napływ, jak i odpływ ludności niosą ze sobą konsekwencje dla kraju emigracyjnego oraz docelowego. Ocena niektórych jest jednoznaczna, innych – dyskusyjna.

Kraj docelowy zyskuje pracowników często gotowych podjąć prace zbyt mało atrakcyjne pod względem warunków i płacy dla stałych mieszkańców. Czasem dzięki nim uzupełnia się deficyt pracowników, którzy z racji wieku przeszli na emeryturę. Część migrantów to ludzie wykształceni, dlatego od razu stają się wydajnymi pracownikami. Nawet jeśli pracują nielegalnie, kupują w legalnych sklepach, płacąc tym samym podatki pośrednie. Kraj zyskuje więc ekonomicznie.

Ponieważ większość przybywających to ludzie młodzi, wzrasta przyrost naturalny. Jest to istotne w krajach 4 i 5 fazy przejścia demograficznego.

Przybysze wzbogacają kulturę kraju imigracyjnego poprzez na przykład kuchnię, tradycję, ubiór. Ich obecność sprawia, że mieszkańcy poszerzają swoją wiedzę o świecie.

Uczestnicy karaibskiego karnawału Caribana w Toronto w 2010 roku. Ludności pochodzenia karaibskiego jest w Kanadzie około 60 tys.

Źródło: Loozrboy (<http://www.flickr.com>), licencja: CC BY 4.0.

Z drugiej strony duże różnice kulturowe mogą czasem prowadzić do powstania etnicznych dzielnic. Niezrozumienie i nietolerancja często skutkują napięciami i konfliktami.

Manifestacja solidarnościowa w Strasburgu po morderstwach w redakcji Charlie Hebdo w Paryżu. 7 stycznia 2015 roku dwaj francuscy islamisci pochodzenia algierskiego dokonali zamachu na redakcję satyrycznego tygodnika. Zginęło łącznie 12 osób, w tym 9 członków redakcji.

Źródło: Photo Claude TRUONG-NGOC (<http://commons.wikimedia.org>), licencja: CC BY-SA 4.0.

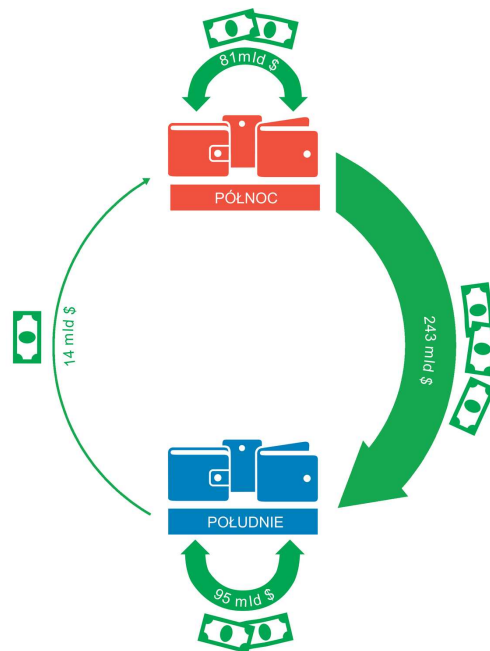
Obecność nowych, potencjalnych pracowników pozwala na obniżenie płacy oraz skutkuje oskarżeniami o zabieranie miejsc pracy.

Polecenie 2

Amerykańskiemu komikowi Louisowi CK przypisuje się słowa: „Tak, imigranci kradną Ci pracę. Ale jeśli czynią to ludzie bez kontaktów, pieniędzy i znajomości języka, to Ty jesteś do niczego”. W jakim stopniu zgadzasz się z tą opinią? Uzasadnij swój pogląd.

Źródło: GroMar Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Część imigrantów stanowi obciążenie dla opieki społecznej, powoduje zwiększenie wydatków na kursy językowe, zasiłki dla bezrobotnych czy obsługę prawną, zwłaszcza jeśli potrzebni są tłumacze języków mało znanych. Część zarobionych przez imigrantów pieniędzy jest wysyłana do kraju macierzystego, przez co sumy te nie są inwestowane ani wydawane na miejscu.

Natężenie transferu pieniędzy od emigrantów. Łączna suma pieniędzy przekazana przez emigrantów w 2020 roku wyniosła około 433 mld dolarów.

Źródło: Olga Mikos, licencja: CC BY-SA 3.0.

Z kolei w kraju emigracyjnym zmniejsza się bezrobocie, a tym samym rosną płace. Pieniądze otrzymane z zagranicy pomagają podnieść poziom życia. Informacje o innych krajach wzbogacają wiedzę o świecie. Reemigranci przywożą ze sobą nowe umiejętności i wzorce kulturowe.

Suma pieniędzy otrzymanych od emigrantów w porównaniu do wielkości PKB w 2019 roku (wg Banku Światowego)

Lp.	Państwo	Wpływy w stosunku do PKB (%)
1.	Tadżykistan	51,9
2.	Kirgistan	31,4
3.	Nepal	24,7
4.	Mołdawia	24,6
5.	Samoa	23,5
Źródło danych: https://data.worldbank.org/		

Negatywnych następstw też nie brakuje. Wyjazd wykształconych ludzi to „drenaż mózgów” – zubożenie kraju o osoby o dużym potencjale, których koszty wykształcenia nie zostają zwrócone. Młodzi emigranci rodzą dzieci w nowych krajach, stąd spadek przyrostu naturalnego w kraju macierzystym. Wśród Polek przybyłych do Wielkiej Brytanii po 2004 roku średnia dzietność to 2,13 w porównaniu do 1,3 w Polsce.

Odsetek osób z wyższym wykształceniem mieszkających poza granicami kraju

Państwo	Odsetek osób z wyższym wykształceniem mieszkających poza granicami kraju (%)
Gujana	92,7
Haiti	73,9
Zimbabwe	43,6
Albania	26,7
Wietnam	10,3
Źródło danych: https://data.worldbank.org/	

Dzieci, których rodzice wyemigrowali, zostają pod opieką dalszych krewnych. Nie jest to sytuacja sprzyjająca rozwojowi. Długotrwała rozłąka może prowadzić do problemów zdrowotnych i wychowawczych, a także skutkować słabymi postępami w nauce.

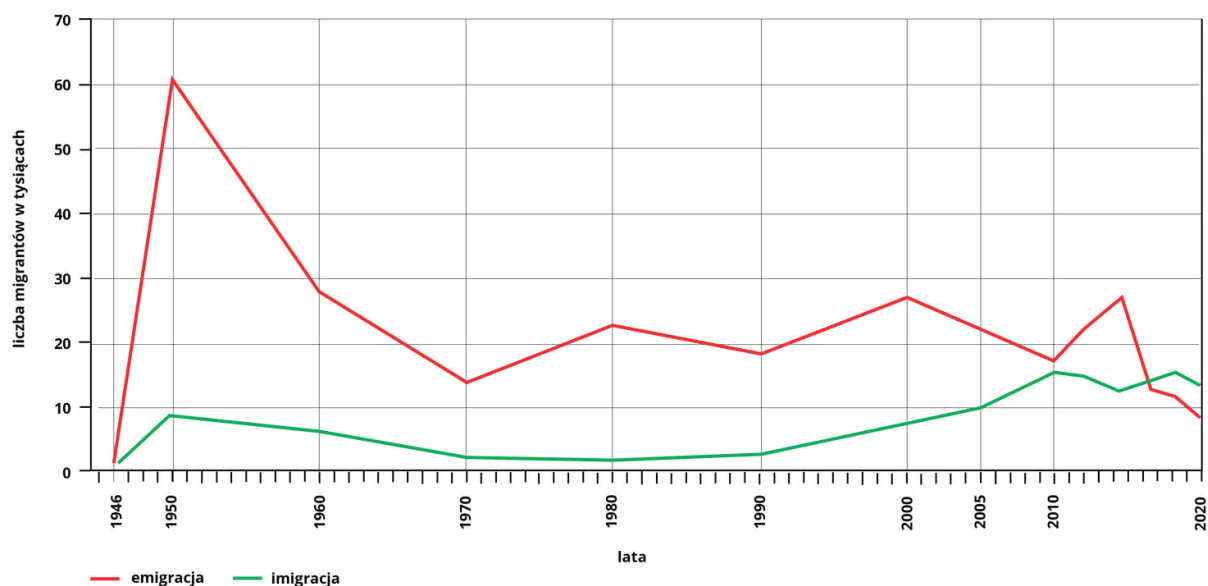

Problemy „eurosierot” w Polsce. Trzeba pamiętać, że problemy często są ze sobą powiązane.

Źródło: Krzysztof Jaworski, Roman Nowacki, licencja: CC BY-SA 3.0.

4. Migracje Polaków

Emigracja polska ma długą historię. Pierwsi polscy osadnicy w Ameryce Północnej pojawili się już w 1608 roku. Zasłynęli oni stworzeniem jednej z pierwszych manufaktur w Jamestown. Późniejsze losy polityczne kraju i sytuacja ekonomiczna spowodowały liczne i wielokierunkowe ruchy migracyjne – do państw Europy Zachodniej, w głąb Rosji, do Stanów Zjednoczonych, Ameryki Południowej. Po drugiej wojnie światowej duża część żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie nie wróciła do komunistycznej Polski, rozpraszając się po świecie. W powojennej historii Polska była krajem emigracyjnym. Ruch ten uległ przyspieszeniu po wstąpieniu do Unii Europejskiej i otwarciu rynków pracy na zachodzie Europy.

Natężenie ruchów migracyjnych w Polsce w latach 1946-2020. Wskutek otwarcia granic wielkość migracji w ostatnich latach może być tylko szacowana.

Źródło: Olga Mikos, licencja: CC BY-SA 3.0.

Współczesne dane Głównego Urzędu Statystycznego nie są w pełni wiarygodne, ponieważ opierają się na informacjach administracyjnych (meldunkowych), a wielu emigrantów nie przestrzega przepisów z nimi związanych. Szacuje się, że poza Polską mieszka ok. 20 mln Polaków i osób pochodzenia polskiego. Setki tysięcy osób (np. w USA, Brazylii, Francji, Białorusi) ma tylko polskich przodków, ale chce być zaliczana do Polonii, natomiast setki tysięcy innych mieszka i pracuje poza Polską (np. w Wielkiej Brytanii, Irlandii, Niemczech), ale nie uważają się za emigrantów.

Liczebność Polonii wg Stowarzyszenia Wspólnota Polska w 2020 roku

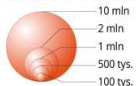
Państwo	Liczebność
Stany Zjednoczone	10,6 mln
Niemcy	2 mln
Brazylia	1,8 mln
Francja	1 mln
Kanada	900 tys.
Argentyna	450 tys.
Białoruś	400-900 tys.
Wielka Brytania	500-800 tys.
Litwa	300 tys.

Państwo	Liczebność
Australia	200 tys.
Źródło danych: http://www.wspolnota-polska.org.pl/	

ŚWIAT

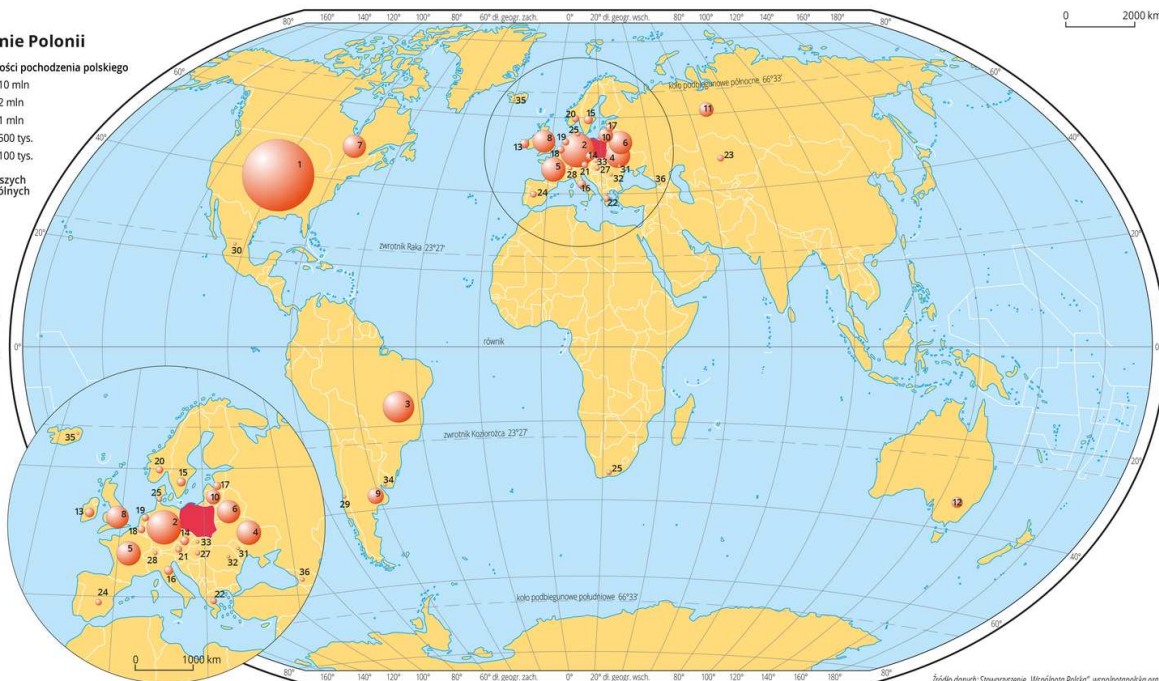
rozmieszczenie Polonii

Liczba Polaków i ludności pochodzenia polskiego

Przybliżona liczba naszych rodaków w poszczególnych państwach:

1. USA - 10,6 mln
2. Niemcy - 2,0 mln
3. Brazylia - 1,8 mln
4. Ukraina - 1,1 mln
5. Francja - 1,0 mln
6. Białoruś - 900 tys.
7. Kanada - 900 tys.
8. Wlk. Brytania - 800 tys.
9. Argentyna - 450 tys.
10. Litwa - 300 tys.
11. Fed. Rosyjska - 300 tys.
12. Australia - 200 tys.
13. Irlandia - 120 tys.
14. Rep. Czeska - 100 tys.
15. Szwecja - 100 tys.
16. Włochy - 100 tys.
17. Lotwa - 75 tys.
18. Belgia - 70 tys.
19. Holandia - 60 tys.
20. Norwegia - 60 tys.
21. Austria - 55 tys.
22. Grecja - 50 tys.
23. Kazachstan - 50 tys.
24. Hiszpania - 45 tys.
25. RPA - 30 tys.
26. Dania - 20 tys.
27. Węgry - 20 tys.
28. Szwajcaria - 15 tys.
29. Chile - 10 tys.
30. Meksyk - 10 tys.
31. Mołdawia - 10 tys.
32. Rumunia - 10 tys.
33. Słowacja - 10 tys.
34. Urugwaj - 10 tys.
35. Islandia - 8 tys.
36. Gruzja - 6 tys.

Źródło danych: Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”, wspolnotapolska.org.pl

Świat – rozmieszczenie Polonii. Niewiele jest na świecie państw, w których nie mieszkają Polacy

Źródło: Wydawnictwo Edukacyjne Wiking, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 3

Podaj przyczyny, dla których nie można dokładnie określić liczby Polaków i ludności pochodzenia polskiego żyjących na emigracji.

Źródło: GroMar Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Wraz z przyjęciem Polski do Unii Europejskiej znacząco zmieniły się kierunki emigracji zarobkowej. Wskutek otwarcia rynków pracy w Europie Zachodniej zmalała atrakcyjność Stanów Zjednoczonych. Aby poprawić swój standard życia, nie trzeba już wydawać znacznych sum na podróż, ani poddawać się długotrwałej i uciążliwej procedurze wizowej.

Emigranci zarobkowi nadal zameldowani w Polsce w 2020 roku.

Źródło: Wydawnictwo Edukacyjne Wiking, licencja: CC BY 3.0.

Ciekawostka

Najstarszą polską osadą w Stanach Zjednoczonych jest Panna Maria w Teksasie założona w 1854 roku przez Górnoślązaków z Płużnicy Wielkiej koło Strzelec Opolskich.

Ciekawostka

Chicago jest największym po Warszawie miastem z ludnością polską (ponad 1,3 mln osób, w tym ok. 250 tys., dla których polski jest językiem ojczystym).

Polski bank i sklep przy Milwaukee Avenue w Chicago

Źródło: David Wilson (<https://commons.wikimedia.org>), edycja: Krzysztof Jaworski, licencja: CC BY 3.0.

Ciekawostka

W Wielkiej Brytanii w 2012 roku co czwarte urodzone dziecko miało matkę z zagranicy.

Podsumowanie

- Liczba migrujących na świecie ma tendencję wzrostową.
- Wśród licznych przyczyn emigracji najpowszechniejsza jest ekonomiczna.
- Największy przepływ ludności to migracja z krajów rozwijających się do rozwiniętych.
- Na ruchach migracyjnych kraje zyskują, ale także tracą – bilans nie wszędzie jest taki sam.
- Najwięcej Polaków i osób polskiego pochodzenia mieszka w Stanach Zjednoczonych.
- Po przystąpieniu do Unii Europejskiej nasiliła się emigracja z Polski.

Praca domowa

1. Zbierz informacje pokazujące wpływ emigrantów z wybranego kraju na życie społeczne i gospodarkę państwa, do którego przyjechali.

Źródło: GroMar Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

2. Jak sądzisz, czy rząd powinien zachęcać cudzoziemców do osiedlania się w Polsce?
Odpowiedź uzasadnij.

Źródło: GroMar Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Słownik

migracja

przemieszczanie się ludności prowadzące do zmiany miejsca zamieszkania lub pobytu

Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Wskaż właściwą odpowiedź na poniższe pytanie.

Ile wyniósł w Polsce w 2012 roku przyrost rzeczywisty, jeżeli urodziło się 386,3 tys. osób, zmarło 384,8 tys., wyjechało na stałe 21,2 tys., a przyjechało 14,6 tys.?

☐ + 5,1 tys.

☐ + 8,1 tys.

☐ - 5,1 tys.

☐ - 8,1 tys.

Źródło: Gromar sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Wskaż prawidłową odpowiedź na poniższe pytanie.

Z jakich powodów rośnie liczba migrantów na świecie?

☐ Wzrosła łatwość przemieszczania się.

☐ Wzrosła dostępność informacji o innych państwach.

☐ Wizy kupuje się na lotniskach lub w portach.

☐ Rośnie temperatura powietrza na Ziemi.

☐ Jest wysoki przyrost naturalny.

☐ Rosną nierówności między krajami rozwiniętymi i rozwijającymi się.

Źródło: Gromar sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Wskaż poprawne zakończenie zdania.

Najczęściej występującą emigracją ze względu na przyczyny jest emigracja

☐ ekologiczna.

☐ naukowa.

☐ ekonomiczna.

☐ rodzinna.

Źródło: Gromar sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Wskaż poprawne zakończenie zdania.

Do końca lipca 2022 roku z powodu wojny w Ukrainie kraj ten opuściło ponad 8 mln osób. Są oni

☐ pacjentami.

☐ pielgrzymami.

☐ uchodźcami.

☐ jeńcami.

Źródło: Gromar sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Zaznacz poprawne zakończenie zdania.

Po 2004 roku większość emigrantów z Polski wybrała Wielką Brytanię, ponieważ

☐ istniała wieloletnia tradycja „wyjazdów na wyspy”.

☐ istniało wiele połączeń lotniczych z Polski.

☐ od razu otworzyła swój rynek pracy.

☐ nie należała do strefy Schengen.

Źródło: Gromar sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.